

Statens vegvesen

Notat

Til:
Fra:
Kopi til:

Saksbehandler:
Tlf saksbeh.
Vår dato:

E45 Kløfta – E02 Kløftatunnelen

Begrunnelse for bruk av unntaksbestemmelsen i anskaffelsesloven §5b – E02 Kløftatunnelen, parsell E45 Alta – Kautokeino

Innledning om anskaffelsesloven

I henhold til lov om offentlige anskaffelser § 5 b skal oppdragsgiver ta hensyn til klima og miljø for å redusere anskaffelsens samlede klimaavtrykk og miljøbelastning. Klima- og miljøhensyn skal som hovedregel vektes med minimum 30 prosent. Tildelingskriterier kan erstattes eller kombineres med klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen dersom dette gir en bedre klima- eller miljøeffekt. Dette skal begrunnes i anskaffelsesdokumentene. I dette notatet redegjør byggherren for hvorfor en kombinasjon av klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen og tildelingskriterier vurderes å gi bedre klima- og miljøeffekt i denne anskaffelsen enn å vekte klima- og miljøhensyn med 30 prosent.

Prosjektinformasjon

Prosjekt E45 Kløfta består av tre entrepriser og skal gi 7,6 km ny vei. Denne aktuelle utlysningen gjelder E02 Kløftatunnelen, som omfatter byggingen av 4,2 km tunnel samt dagsoner nord og sør for tunnelen. På nordsiden av tunnelen skal det bygges dagsone på omtrent 0,5 km. Arbeidene på nordsiden (Altasiden) omfatter utvidelse og klargjøring av massedepot ved Garajokka, vei mellom ny bro og tunnel, en stoppeplass, renseanlegg og teknisk bygg. Arbeidene i tunnelen omfatter 4,2 km T9,5 tunnel, tunnelportaler, tre tekniske bygg og snuplass. På sørsiden (Kautokeinosiden) omfatter arbeidene bygging av 1,7 km hovedveg og ett teknisk bygg.

Prosjektets klima- og miljøpåvirkning

For å kartlegge prosjektets klima- og miljøpåvirkning er det gjennomført befaringer og kartlegginger i området. Det er utarbeidet en YM-plan basert på miljørisikovurdering (Miljørisk). Det er også utført basisovervåkning av Eibyelva som er en del av et vernet vassdrag og har status som Nasjonalt laksevassdrag. Basert på denne kartleggingen er det laget en sårbarhetsanalyse av resipienter i området, og det er utarbeidet en søknad om utslipp i anleggsfasen.

For å estimere prosjektets klimagassutslipp er det laget et klimagassbudsjett i Statens vegvesens verktøy for klimagassberegninger (VegLCA, versjon 6.03). VegLCA gjør livssyklusberegninger for klimagassutslippet fra arealinngrep, materialeproduksjon og driften av maskiner og kjøretøy i prosjektet. Det er forutsatt fossil drift av maskiner og kjøretøy i beregningene.

Prosjektets påvirkning på ytre miljø

De vesentligste miljørisikoene er knyttet til utslipp og avrenning fra tunneldriving, dagsoner, riggområder og masselager, herunder partikler, høy pH, nitrogenforbindelser, olje og andre kjemiske stoffer. I tillegg kan prosjektet medføre permanent og midlertidig arealbeslag, påvirkning på naturmangfold og vegetasjon, inngrep i og nær bekker og vassdrag, spredning av plast fra sprengningsarbeider, håndtering av forurensede masser og avfall, samt ulemper fra støv, støy og rystelser. Arbeidene foregår i hovedsak i naturterreng og i et område som brukes av reindriften, noe som krever begrensning av inngrep og løpende koordinering med berørte reinbeitedistrikter.

Vannmiljø og forurensning

Tunneldriving fra begge sider av fjellet medfører behov for separate renseanlegg ved nordre og søndre påhugg. Tunneldrivevannet kan inneholde store mengder suspendert stoff, forhøyet pH fra sprøytebetong og injeksjon, nitrogenrester fra sprengstoff, olje og spor av metaller og andre kjemiske forbindelser. Renset vann skal ledes til henholdsvis Eibyelva og Trangdalselva. Diffus avrenning kan også oppstå fra dagsoner, riggområder og masselageret ved Garajokka. Risikoen er særlig viktig fordi resipientene har høy miljøverdi og fordi Eibyelva inngår i et nasjonalt laksevassdrag.

Naturmangfold, arealbeslag og landskap

Ny veg, tunnelpåhugg, rigg- og anleggsområder og masselager medfører både permanent og midlertidig arealbeslag. Arbeidene skal i stor grad foregå i naturterreng, og unødvendige inngrep kan gi tap av vegetasjon og naturverdier, skade på vekstjord og dårligere grunnlag for revegetering. Bekker i dagsonene kan bli berørt, og det er risiko for uønsket påvirkning ved partikkelavrenning eller injeksjonsutgang. Arealbruk, terrengforming, mellomlagring av vekstmasser og istandsetting må derfor planlegges og følges opp systematisk.

Masser, avfall og plast

Prosjektet vil produsere store mengder sprengstein. Massene kan inneholde nitrogenrester og plast fra sprengningsarbeidene, mens bunnrensk, slam fra renseanlegg og andre restmasser kan være forurensset. Feil håndtering kan medføre spredning til jord og vann. Massedisponering, eventuell gjenbruk, basiskarakterisering, levering til godkjent mottak, avfallssortering og tiltak mot spredning av plast er derfor sentrale miljøtemaer.

Andre miljøforhold

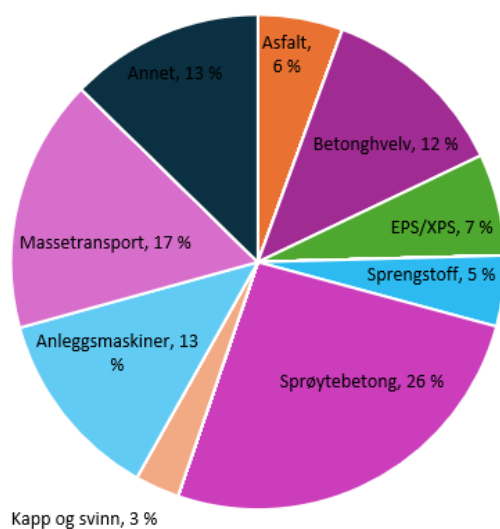
Anleggsvirksomheten kan medføre støv, støy, rystelser, kjemikaliebruk og risiko for akutte utslipp. Området brukes av reindriften, og gjennomføringen kan gi forstyrrelser og midlertidig redusert tilgang til beitearealer. Disse forholdene krever forebyggende rutiner, beredskap, dokumentasjon og dialog med berørte parter.

Prosjektets estimerte klimagassutslipp

For å beregne prosjektets klimagassutslipp er det gjennomført klimagassberegninger i Statens vegvesens verktøy for klimagassberegninger, VegLCA (v 6.03).

Klimagassberegningene er basert på tilgjengelig mengdegrunnlag høsten 2026.

Klimagassberegninger i VegLCA viser de største utslippskildene for materialproduksjon og utbygging er sprøytebetong, massetransport, anleggsmaskiner og betonghvelv (figur 1).

Figur 1: Diagram som viser beregnede klimagassutslipp fra materialproduksjon og utbygging.

Klima –og miljøkrav i konkurransegrunnlaget

For å redusere prosjektets klima –og miljøbelastning er det innført krav i konkurransegrunnlaget.

Miljøkrav i konkurransegrunnlaget

Miljøstyring og oppfølging

Entreprenøren skal ha dokumentert miljøledelsessystem og relevant YM-kompetanse.

Byggherrens YM-plan og miljørisikovurdering skal følges opp gjennom entreprenørens egne risikovurderinger, kvalitetsplan, rapportering og avvikshåndtering.

Vannmiljø og utslipp

Det stilles krav til rensing, overvåking og dokumentasjon av tunneldrivevann og annet anleggsvann, slik at utslippskrav overholdes. Det er lagt til grunn konservative krav til rensing.

Naturmangfold, arealbruk og istandsetting

Entreprenøren skal begrense arealbeslag og inngrep i naturarealer, ivareta vegetasjon og vekstjord og sikre istandsetting og revegetering. Arealbruken skal planlegges og dokumenteres, og spredning av fremmede organismer skal forebygges.

Massehåndtering, avfall og plast

Det stilles krav til planlagt og dokumentert håndtering og gjenbruk av masser samt lovlig avfallshåndtering. Det er foreslått sorteringsgrad på minst 90% for produksjonsavfall. Kontrakten omfatter også tiltak for å redusere plastforbruk og hindre spredning av plastavfall.

Tildelingskriterium for ytre miljø

K4 premierer konkrete og prosjektspesifikke tiltak som gir miljømessig merverdi utover kontraktens krav. Kriteriet omfatter særlig naturmangfold og arealbeslag, tunneldrivevann, forurensning av vassdrag og plast. Tilbudte tiltak blir kontraktsforpliktelser og følges opp i kontraktsperioden.

Klimakrav i konkurransegrunnlaget

For å redusere prosjektets totale klimagassutslipp inneholder kontrakten krav som reduserer utslippet av klimagasser. Kravene er satt på bakgrunn av prosjektets beregnede utslippsdrivere og undersøkelse av det lokale markedet. Kravene er utformet for å redusere klimagassutslipp og samtidig ivareta prosjektets fremdrift.

Klimagassutslipp fra materialproduksjon

For å redusere prosjektets klimagassutslipp fra materialer inneholder kontrakten krav til øvre utslippsfaktor for asfalt, konstruksjonsbetong og armering. Det stilles krav til utarbeidelse av klimagassbudsjett og regnskap. Produkters klimagassutslipp skal dokumenteres med miljødeklarasjoner (EPD).

Direkte klimagassutslipp fra maskinpark

For å redusere prosjektets klimagassutslipp fra maskinpark stilles det krav til at massetransport skal foregå utslippsfritt eller på biogass, samt at alle personkjøretøy skal være utslippsfrie. Det stilles krav til at en rekke arbeidsprosesser i tunnel skal driftes utslippsfritt. Tilgangen på elektriske anleggsmaskiner i regionen er beheftet med usikkerhet, og prosjektet har derfor valgt å inkludere et tildelingskriterium på anleggsmaskiner over 20 tonn. Målet med tildelingskriteriet er å øke andelen utslippsfrie maskiner i tråd med hva

markedet kan levere lokalt. Tildelingskriteriet åpner for at tilbydere selv kan prioritere hvilke utslippsfrie maskiner de skal benytte for å løse oppgaven.

For å sikre at klimatiltak gjennomføres inneholder kontrakten et klimatrekk knyttet til tildeling av utslippsfrie anleggsmaskiner. Kontrakten inneholder mulighet for å sanksjonere manglende oppfyllelse av øvrige krav til utslippsfrie maskiner og kjøretøy som ikke er omfattet av trekkmekanismen.

Insentiv for ytterligere klima- og miljøtiltak

Kontrakten åpner i tillegg for økonomisk støtte til nye klima- og miljøtiltak som ikke allerede følger av kontraktskrav eller tilbud. Ordningen gir mulighet til å gjennomføre ytterligere tiltak som reduserer miljørisiko innen temaene i Miljøriskens, også etter kontraktsinngåelse.

Konklusjon

Byggherre har valgt å kombinere klima –og miljøkrav med et tildelingskriterium innen klima og miljø. Byggherre mener at kravene bidrar til å sikre at klima og miljø blir ivaretatt. For å få tilgang til markedets beste løsninger innen klima og miljø inneholder konkurransegrunnlaget et tildelingskriterium som inneholder utvalgte temaer. For å redusere klimagassutslipp inkludere tildelingskriterium en tildeling på utslippsfrie maskiner over 20 tonn. Byggherre mener at kombinasjonen av krav og tildelingskriterium for utslippsfrie løsninger sikrer bedre klimaeffekt enn kun krav alene, ettersom det foreligger noe usikkerhet omkring hva det lokale markedet kan levere av utslippsfrie løsninger.

Forslag til nytt avsnitt:

De mest vesentlige klima- og miljøpåvirkningene i prosjektet er knyttet til materialbruk, anleggsdrift, transport og påvirkning på natur- og vannmiljø. Byggherren vurderer at disse forholdene best ivaretas gjennom en kombinasjon av bindende krav og målrettede tildelingskriterier. De bindende kravene sikrer at alle tilbud oppfyller et høyt klima- og miljønivå på områdene med størst påvirkning, mens tildelingskriteriene stimulerer til ytterligere forbedringer der markedet kan tilby løsninger utover minstekravene.

Bindende miljøkrav i konkurransegrunnlaget sikrer et felles minimumsnivå for blant annet miljøstyring, vannhåndtering, naturmangfold, arealbruk, masse- og avfallshåndtering og plastspredning.

I tillegg benyttes et tildelingskriterium for prosjektspesifikke tiltak der entreprenørens løsninger kan gi merverdi utover minstekravene, særlig knyttet til naturinngrep, tunneldrivevann, vassdrag og plast. Tilbudte tiltak blir kontraktsforpliktelser og følges opp i kontraktsperioden. Kontrakten åpner også for støtte til nye miljøtiltak.

Byggherren vurderer at denne kombinasjonen gir bedre miljøeffekt enn å la miljøhensyn alene inngå som et tildelingskriterium med høyere vektning. Bindende krav sikrer at alle tilbud

oppfyller et høyt miljønivå, mens tildelingskriteriet målrettes mot områder der markedets løsningsvalg kan gi dokumenterbar merverdi. Ordningen med oppfølging, sanksjoner og støtte til nye tiltak bidrar til at miljøeffekten også realiseres i kontraktsgjennomføringen.

Byggherres samlede vurdering er at en kombinasjon av krav og tildelingskriterium gir bedre klima og –miljøeffekt enn tretti prosent vekting av klima og miljø i anskaffelsen.